

Landslaget for språklig samling: Framlegg til samlenormal (utdrag)

Landslaget for språklig samling la i 1966 fram et utkast til en samnorsk rettskrivning, «Framlegg til samlenormal». I innledningen gjør de rede for ideologien bak samnorsktanken.

3. Språk og kultur

Det blir ofte hevda at folkespråket er ukultivert, at det vil ødelegge kulturen viss det blir lagt til grunn for skriftspråket, at «pent» språk er merke på høgre kultur hos dem som bruker det osv. Dette er synsmåter vi tar fullstendig avstand fra. For det første bygger dette synet på en ein-sidedig og overflatisk kulturoppfatning. De som hevder det, synes å anta at det som har med boka og det skrevne ordet å gjøre, det er uttrykk for kultur, mens fjøset, verkstedet og andre arbeidsområder ingen plass har i kultursammenhengen. Vi derimot hevder at alt arbeid som har verdi for den enkelte og for samfunnet, er kulturarbeid, og vi vil ikke vurdere det eine slaget høgre enn det andre. Også forfatterne er avhengige av at folk steller i fjøset og driver anna kroppsarbeid. Vi meiner at alt språk som uttrykker en skikkelig tanke og blir brukt av hederlige mennesker i deres daglige virke, er kulturspråk, og nekter plent å gå med på at riksmålsfolket, som de gjerne trur, er en elite som skal ha einerett til å bestemme over språket.

Det avgjørende i denne sammenhengen er at motstanderne våre synes å knytte visse kulturelle særverdier til de grammatiske endingene. *Solen* er ei kultivert form, mens *sola* er ukultivert. Vi våger å påstå at sjølve denne tanken er ukultivert, for den bygger ikke på rasjonell, men magisk tenking. Det er klart at ordet bærer kulturverdier i seg, men kulturen er bunden til innholdet, ikke til forma. Ordet er hellig, sier vi. Javel. Men bare som bærer av tanker og kjensler. Dersom ordet har to former og innholdet er det samme i begge, er de også likeverdige som kulturformidlerer.

Mye rart har vært skreve om ordformene og deres eigenverdi, både fra nasjonal (nynorsk) synsstad og fra «kultivert» (riksmåls-) synspunkt. På denne saka har vi samme synet som forfatteren Waldemar Brøgger, som vi tillater oss å sitere: «Jeg forkaster den nasjonale tendensen – jeg tror ikke jeg blir mer norsk ved å skrive *sola* istedenfor *solen*. Og jeg forkaster kulturvertendensen – jeg tror ikke jeg blir mer kultivert ved å skrive *solen* istedenfor *sola*. For meg står begge tendensene som et primitivt og magisk syn på språket – et syn som er nær i slekt med det syn som ligger til grunn for alle rasefordommer. ... Alle språks ytre former er like gode, og når jeg skal velge mellom de mange formene vårt rike norske språk byr på, vil jeg velge det som er mest alminnelig i bygd og by. Ikke fordi det er noe særskilt gjevt og framifrå ved de ordene og formene flertallet bruker, men fordi det er demokratisk og praktisk – og fordi det er rettferdig og riktig at et folks skriftspråk bygger på flertallets talespråk.»

4. Vakkert og stygt språk

Hva er vakkert og hva er stygt språk? På dette punktet er det ofte skarp meiningsskilnad, som i de fleste estetiske spørsmål, for neppe noe område er så udefinerbart og lite målbart som det estetiske. I estetiske spørsmål kan vi enda mindre enn i andre spørsmål vente at alle skal være enige, og det er vel bare bra at det er slik. Når det gjelder språk, vil nok mange synes at norsk (særlig nynorsk) og svensk er vakrere enn dansk, fordi de to førstnevnte har meir markerte konsonanter og fleire klangrike vokaler (a og o). Den store danske kritikeren Georg Brandes

peikte på dette i en tale til en svensk forsamling i 1906. Det danske språket «hvisker hvor det svenske runger», sier han. Og videre: «Jeg elsker Deres Sprog og jeg misunder Dem Deres Sprog.» Legger vi slike synsmåter til grunn for den estetiske vurderinga vår, kan vi nok trygt si at samnorsk vil bli minst like vakkert som bokmål, for det kommer til å få fleire klangrike vokaler enn bokmålet.

Fra Språklig samlings småskrifter, 1966